

Sayı 6

Halkbilimi

HALK SANATLARI DERNEĞİ YAYINIDIR

87/3

Halkbilimi

HALK SANATLARI DERNEĞİ YAYINDIR

87/3 AĞUSTOS, 1987

YILDA BEŞ SAYI YAYINLANIR

Yazı İşleri Sorumlusu:
Kâni Kanol

YAYIN KURULU :
Nilüfer Yıldırım
Semra Yalçın
Engin Anıl
Ertan Osman
İlker Özova

DİZGİ, PİKAJ, MONTAJ : HAS-DER

BASKI: ORTAM OFSET

Ön Kapak:

Yılmazköylü (Şillura) Ahmet
Hasan Ada (Mustafa Hacıali'nin
kolleksiyonundan
Arka kapak:

Yaşlı Köylüler

EDERİ: Kıbrıs ve Türkiye'de

500 ₺

ABONE: (1987 yılı)

Yurt içi 2000 ₺

Avustralya 10.00 A.Doları

İngiltere 5.00 Pound

Türkiye Dağıtım:

Halk Kültürü Yayınları

P.K. 147 (34432) Sirkeci
İstanbul

Halkbilimi Adresi:

P.K. 199

Lefkosa -Kıbrıs

Mersin 10 Turkey

Tel: 020 73786

İçindekiler

1. Okurlara
2. Short Summary Of The Contents
3. Halk Oyunlarımızı ve Müziğimizi İrdeliyoruz (Kadın Oyunları)
KANI KANOL - ALI HOCA
9. Bölgelerimizden El İşi Örneklerimiz
NILUFER NAILER- SEMRA YALÇIN
ÖZALP NAILER, YILMAZ ALDAĞ
12. Yunan Kaynaklarında Oyunlarımız (Susta)
TED PEDRIDES (Çeviren: MEHMET BİRİNCİ)
15. KKTC Uluslararası Birinci Halk Oyunları Şöleni ve Dijon Festivali Üzerine Notlar
ŞERİF BAYKURT
17. 5. Halkbilim Sempozyum Bildirileri
Masalların Evreni
AYHAN MENTEŞ
21. Manilerimiz
ERDİNÇ AKUN, HİLMİ VUDALI
GÜL ÖZTEK, HAS-DER ÇOCUK EKİBİ
24. Bir Masal : Ahmedî Gahraman
ULUS BELEDOĞLU
27. Berutgâna (Ballı Börek)
NİLGÜN ÇOLAKOĞLU
28. Çocuk Oyunları
ERDİNÇ AKUN
31. Haberler
HİLMİ VUDALI

Okurlara

Bu yılın üçüncü sayısını da sizlere ulaştırabilmenin sevinciyle selamlıyoruz hepinizi.

Halk Sanatları Derneği (HAS-DER) çeşitli etkinlikleri yanı sıra düzenli olarak bir dergi çıkartabilmenin sorumluluğunu omuzlamaktadır. Tümöyle amatör kişilerden oluşan derneğimizin büyük maddi sıkıntıları ve özverilerle sürdürmekte olduğu bu çalışmalarda en büyük ödül şu anda elinizde tuttuğunuz dergi gibi, çeşitli çalışmalardan ortaya çıkan gelecek nesillere kalıcı ürünler olmaktadır.

Derdimiz özellikle derneğimizde çalışan genç arkadaşlarımızı araştırma yapmaya özendirerek, onlara halkımızı daha yakından tanıma olanağını vermektedir. Geçen sayımızda da sözünü ettiğimiz gibi oldukça yaygınlaşan folklorun halk oyunları dalındaki çalışmalar bu şekilde araştırma ve derleme çalışmalarına kanalize edilmediği sürece bu bilim dalının gerçek yararları ortaya çıkmayacaktır. Daha önce de yine bu sayfadan yaptığımız çağırışı yinelemekte yarar görüyoruz. Ülkemizde şu anda bizleri bekleyen en önemli görev, halkımızda yaşayan folklorik değerlerin tümünü derlemeye çalışmaktır. Bu konuya ilgi duyan kişilerin kendi yakın çevrelerinde yapacakları küçük araştırmaları ortaya çıkacak bulguları dergimizde yayınlamaktan mutluluk duyacağımızı bilmenizi isteriz. Özellikle Masal, Nenni, Destan, Mani vb. basit görünen ancak büyük önem taşıyan bulguların, derlenip yayınlanması bu konuda çalışmalar yapan bilim adamlarına malzeme oluşturmaktadır.

Unutulmamalıdır ki bugün artık ülkemiz de kapalı bölgeler kalmamıştır. Bu nedenle günümüzde ısrarla iletişim araçlarından etkilenmemiş folklorik değerleri araştırmak gibi bir zorunluluk olamaz. Ne bulursak derlemek, toplamak ve arşivlemek durumundayız. Bulgular çoğaldıkça bunların yorumlanıp değerlendirilmesi de kolaylaşacaktır. Küçük de olsa yakalanacak ip uçlarından önemli sonuçlar ortaya çıkabilecek ve bugün tartışma konusu olan birçok sorununa çözüm bulmak kolaylaşacaktır.

Tüm folklorseverlere saygı ve selamlar.

Halkbilimi

Short Summary of the Contents

Fatma Güven *

Kani Kanoi and Ali Hoca's article, giving the results of "HAS-DER" research on Cypriot Women Dances; Arabiye and Çiftetelli; continued. In this article they were giving, steps and musics of these dances.

Research Group (Özap-Nilüfer Nailir, Semra Yalçın, Yılmaz Aldağ) studying peasant embroidery and lace work in various regions of Cyprus; this time they examine the embroidery made by silk cocoon.

Mehmet Birinci continues his translation from "Greek Dances" by Ted Petrides. In this issue, he translates "Susta" articles, explain the origins, development and characteristics of this dances. In this article Ted Petrides studying "Susta" in a different manner from other "Kasap Dances".

In this issue we are publishing, last part of Şerif Baykurt's article, which was about his impressions and reflections on the organisations of the First International Folk Dancing Festival in Northern Festival.

In our last issue we began to publish proposals submitted in "Fifth Folklore Symposium". In this issue we continue this and publish the second one, Ayhan Menteş's research about the evolution of the folk tales.

As usual we have got separate pages for Mani's (a form of Turkish Cypriot Folk Poems composed of four lines rhyming at the end of first, second and fourth lines.

A folk tale by Ulus Beledöğlü named, Ahmedi Gahraman, tell the story of a Public hero Ahmedi Gahraman.

Nilgün Çolakoğlu make a study about the way of doing "Berutgâna"; a kind of Turkish pastry.

Erdoğan Aakün make a research about children games played in the past in Cyprus.

On the news page, information about different folk activities of our association and the activities of other institutions and organisations is given since the last issue of "HALK BİLİMİ". The main news is the Fourth Nigde International Culture and Art Festival and impressions of our members about this festival.

* HAS-DER üyesi. Ekonomi Öğretmeni.

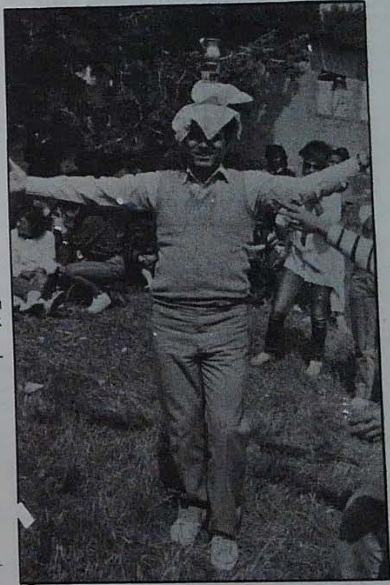
Halk Oyunlarımızı ve Müziğimizi İrdeliyoruz

KADIN OYUNLARI (Çiftetelli-Arabiye)

Kani Kanol * Ali Hoca **

Kıbrıs'ta Çiftetelli,Arabiye oyun figürleri açısından farklılık göstermiyor. Çiftetelli çalarken Arabiye'ye geçildiği gibi,daha sonra tekrar Çiftetelliye devam edilebiliyor ve bu arada oynayanlar gerek figürlerinde ve gerek oyun genelinde pek bir değişiklik yapmadan oyunlarını sürdürürler.

Her iki oyunda da uygulanan bazı figürleri incelediğimiz zaman, aşağıdaki temel figürlerin en yaygın kullanılan temel figürler olduğunu görürüz.

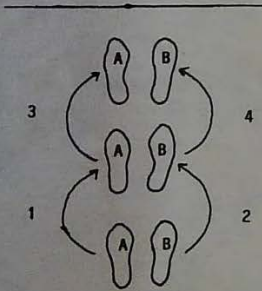
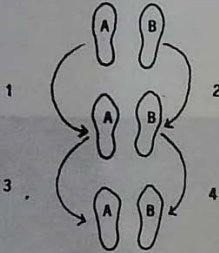
Başının üzerinde içi su dolu bardaklar ile Arabiye oyununu oynayan bir oyuncu.

* HAS-DER Başkanı. Maden Mühendisi.

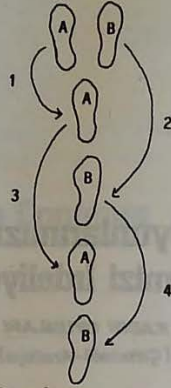
** HAS-DER Araştırma Kolu Üyesi.
Konservatuvar mezunu.

Birinci figür: Oyuncular karşı karşıya dururlar ve müziğin ritmine uygun olarak dizlerini hafifce kırarak ve parmak şaklatarak önce sol ayağı sonra sağ ayağı geriye basarlar. Bunu geriye doğru üç adım yaptıktan sonra, bu kez öne doğru ayaklar hemen hemen aynı yere basarak ve aynı çizgide öne doğru gidilir. Sol ayak soldan yarım bir daire, sağ ayakda sağdan yarım bir daire çizerek adım alınır.

Birinci figür: Önce geriye sonra aynı şekilde öne adım alınır.

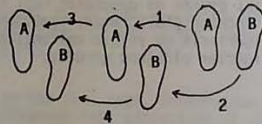
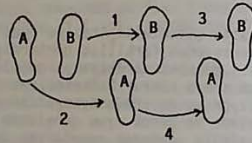

İkinci figür: Bu kez hemen hemen bir çizgi üzerinde geriye ve öne adım alışlar görürüz. Ancak burada geriye gidiş tamamlandığında son gelen ayak yere tam olarak basmaz, sadece diğer ayağın yanına yere değiştirilir ve öne adım almalar başlar. En son yapılan hareket bu kez ilk yapılır ve figür ilk başlanan noktaya gelince tamamlanır.

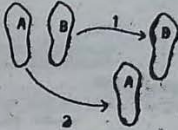

Üçüncü figür: Yana adım alma figürüdür. Önce sağa sonra aynı çizgide geriye başlanan noktaya sola doğru adımlar alınır. Bu figürde sağ ayak hafif önde sol ayak biraz gerisinde yere basar.

Sağa gidiş tamamlandığında sola gidiş başlar ve bu kez sol ayak hafif öne basar sağ ayak omzun yanına getirilerek biraz geriye basılır.

Dördüncü figür: Aslında bu figürde sağ ayak önde sol gerisinde olacak şekilde adım alındıktan sonra durulur ve sallama hareketleri yapılır. Omuzlar titretilir kalça sallanır ve sonra oyuna devam edilir.

Her iki oyunda da başa kadeh koyarak oynama çok yaygındır. Yukarıda sözü edilen figürler yapılarak oyun sürdürülürken, başına "kadeh" (su bardağı) koyarak oynamayı becerebilen oyuncular, içeri-sine yarısına kadar içki veya su doldurulmuş bir kadeh ve bir mendil verilir. Mendili kadehin üzerine iyice gererek saran oyuncu ağız aşağıya dönük olarak başının üzerine yerleştirir ve oynamaya başlar. Bu işi ustaca yapanlar mendili ve bardağı öyle bir yerleştirir ki içki veya su dökülmeden oyununu sürdürür. Bu arada, ikinci bir bardak daha yarısına kadar doldurularak, diğer bardağın üzerine ağız yukarıda olmak üzere dik-katlice yerleştirilir. Böylece başında iki bardakla oyuncu izleyenlerin heyecanlı bakışları altında çeşitli figürlerle hüner göstererek oyununu sürdürür. Oyuncunun ustalık derecesine göre bazen daha çok bardak üstüste konarak oynanabiliyor.

Bu oyunlar Kıbrıs Rumları tarafından da oynanıyor. Sıradan yaşlı oyuncuların oynadıkları oyun figürlerinde ve çaldıkları müzikte hiçbir fark olmamasına karşın, ekip oyunu olarak yapılan düzenlemelerde Kıbrıs Türklerinin oyunlarından bazı farklılıklar göze çarpıyor. Yine de bu farklılıklar biçimsel olmaktan öteye gitmiyor.

Bu oyunlar (Çiftetelli-Arabiye) oynanırken yapılan diğer bazı hüner gösterme figürlerine göz atarsak en ilginçlerinden birkaç tanesini şöyle sıralamak olasıdır

a) Bele dolanma figürü: İki erkek oyuncu oynarken daha güçlü kuvvetli olan birisi bacaklarını hafifçe açarak

dengeli bir biçimde durur. Daha zayıf, daha hafif olan ötekioyuncu önce karşısında durur; sonra bir zıplama da bacaklarını arkadaşının beline dolayarak elleriyle boynuna sarılır. Güçlü oyuncu bir taraftan dengeyi bulmaya çalışırken diğer yandan beline sarılan arkadaşının kollarıyla sıkıca tutar. Kısa bir süre sonra arkadaşının beline bacaklarını dolayan oyuncu ellerini yavaşça bırakarak geriye yatar ve müziğin ritmine uyarak her iki oyuncu da oynamaya başlar. Bu şekilde birkaç kez ayakta duran güçlü oyuncu kendi çevresinde döner. Her iki oyuncunun da bu figürü yapabilmesi için bel kaslarının güçlü olması gerekiyor.

b) Diz çökme figürü: Oyuncular karşılıklı oynarken yine müziğin ritmine uyarak önce kollar açık parmak şaklatarak yavaşça dizlerinin üzerine çökerler. Daha sonra elleri başlarının üzerinde yukarıya doğru uzatarak iki elin de yardımıyla parmak şaklatarak önce geriye daha sonra ileriye birkaç kez aynı hareketi tekrar ederler ve yavaşça yine müziğin ritmine uygun olarak yukarıya kalkarlar.

c) Kalça sallama figürü: Bu figür biraz da kadınları taklit etme figürüdür. Sağ ayak sol ayağın hafif önünde yer alır ve kollar ya açık, gerili, parmak şaklatarak veya yine başın üzerinde yukarıya uzatılarak iki el birleştirilir ve iki elin yardımıyla parmak şaklatılır. Bu esnada omuz silkme ve kalça sallama da figürü tamamlar.

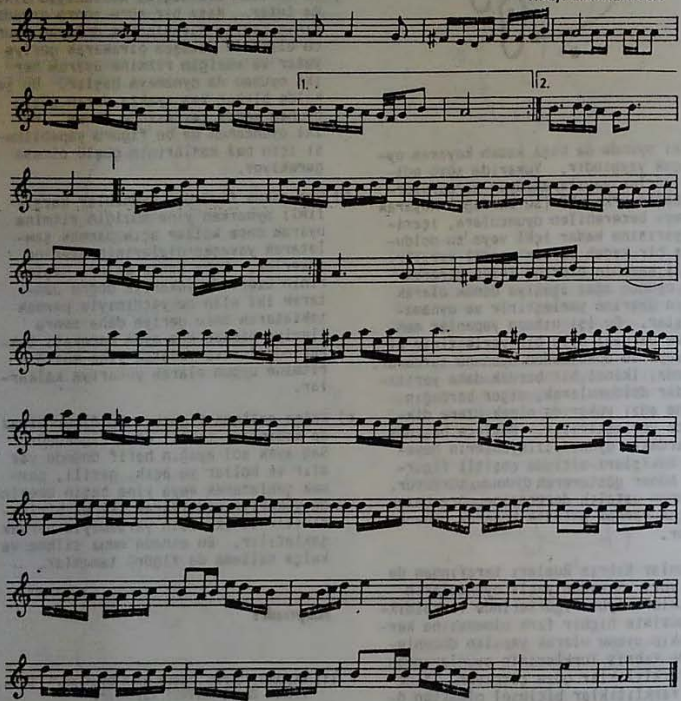
(sürecek)

Kaynak:

- (1) BAYKURT, Şerif "Türk Halk Oyunları" Halk Evleri Genel Merkezi Yayınları
- (2) Türk Dil Kurumu Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları 1983
- (3) Meydan Larousse
- (4) SOZEN, Vural "Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi" Remzi Kitabevi - 1986
- (5) DEMİRSİPAHI, Cemil "Türk Halk Oyunları" Türkiye İş Bankası Yayınları
- (6) DEMİRSİPAHI, Cemil "Türk Halk Oyunları" Türkiye İş Bankası Yayınları
- (7) DEMİRSİPAHI, Cemil "Türk Halk Oyunları" Türkiye İş Bankası Yayınları
- (8) PEDRIDES - Ted "Greek Dances" Laycabetutus Press Revised Edition 1980

Kozan

Kaynak: D. GÖKAYDIN
Notaya alan: ALİ HOCA

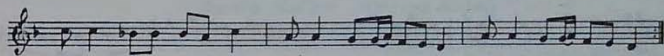

HAS-DER

Dolama

1. Do-la- ma do-la-ma-yı
Ner-den a-lış-din yav-rum

do-la- ma do-la-ma-yı Ge-ti- rin bağ-la-ma-yı ge-ti- rin bağ-la-ma-yı
ner-den a-lış-din yav-rum Böy-le gö-beg at-ma-yı böy-le gö-beg at-ma-yı

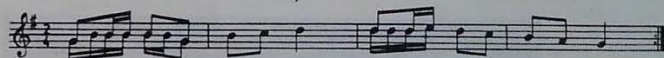

A-man a-man e-lin-den sar-sam in-ce be-lin-den öp-sem du-du di-lin-den

2. Akşam ben uyumadım
Uykumada doymadım
Kasavet bastı beni
Yarım geldi duymadım
Aman aman elinden
Sarsam ince belinden
Öpsem dudu dilinden

3. İki civan oyunda
Elma tüter goynunda
Ne güzel oyun oynar
Cingane var soyunda
Aman aman elinden
Sarsam ince belinden
Öpsem dudu dilinden

Nişan

1. Gız sa-na ni- şan ge- li- yor
Ha-ni ya da gö-zü-nü sev- di- ğim
Gel- di da ge- ri git- di- ler
Ne ku-su- ru- mu gör- dü- ler
Gö zün de sa sı de di ler
Ha-ni ya da gö- züm şa- sı- mı

gız sa-na ni- şan ge- li- yor
ner- de de kur-ban ol- du- ğum
gel- di da ge- ri git- di- ler
ne ku-su- ru- mu gör- dü- ler
gö zün de sa sı de di ler
ha-ni ya da gö- züm şa- sı- mı

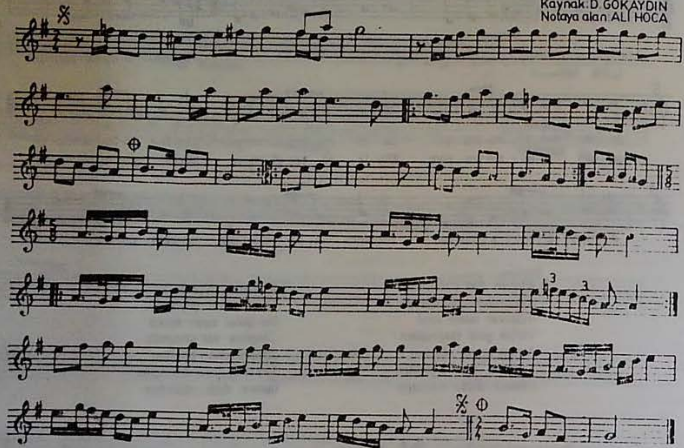
2. Elin de çolak dediler(2)
Hani ya da elim çolak mı(2)

3. Ayağın da topal dediler(2)
Hani ya da ayağım topal mı(2)

HAS-DER

Orak

Kaynak: D. GÖKAYDIN
Notaya alan: ALİ HOCA

Bölgelerimizden El İşi Örneklerimiz

Nilüfer Nailer * **Semra Yalçın** **
Özalp Nailer *** **Yılmaz Aldağ** ****

Değerli Halkbilimi okuyanları. İlk kez geçen sayımızda okuduğunuz "Bölgelerimizden El İşi Örnekleri" başlıklı yazımızı bu sayımızda ve bundan sonraki sayılarımızda da sürdürmeyi amaçladık. Gelişen teknoloji ile birlikte, üretim araçları ve buna bağımlı olarak üretim de değişmektedir.

Geçmişte büyük emekler verilerek, uzun zaman harcanarak işlenen birçok el işimiz ki bunlar aynı zamanda birçok ailenin de geçim kaynağıydı. Bugün çok pahalıya mal olmaları nedeniyle, büyük çoğunluğu yerini makinelerde, fabrika tezgâhlarında işlenen işlere bırakmışlardır. Ancak çok az bir kısmı, az sayıda kişi tarafından bilinmekte ve işlenmektedir. İşte amacımız yitip gitmekte olan bu elişlerimizi araştırıp

bulabildiğimiz kadarını öğrenmek, sizlere ve gelecek nesillere aktarabilmektir.

Geçen sayımızda iskele, Lâpta ve Kazafana bölgelerinde yaygın olarak işlenen el işlerinden bahsetmiştik. Bu sayımızda da hemen hemen herkesin yakından tanıdığı ipek böceği kozalarından işlenen el işlerinden bahsedeceğiz.

İpek böceği bir çeşit kelebeğin tırtıdır. Kanatları pullu böcekler sınıfındadır. Dut yaprağı ile beslenir. Yumurtlayan kelebek 3-4 gün sonra ölür. Bu yumurtalar bir beze sarılarak evdeki çekmecelerin içinde muhafaza edilir. Baharda dut ağaçlarının dallarında ilk yaprakların görülmeye başlamasıyla birlikte, bir yıl önce elde edilen yumurta-

Dut yaprağı ile beslenen ipek böcekleri, raflar üzerinde.

* HAS-DER Araştırma Kolu Üyesi. Öğretmen.

** HAS-DER Araştırma Kolu Üyesi. Öğretmen.

*** HAS-DER Araştırma Kolu Üyesi. İnşaat Mühendisi.

**** HAS-DER Araştırma Kolu Üyesi. Fizikçi.

Kozalarla yapılan el işle-
rinden bir örnek.

lar tekrardan açılması için kutu şeklin-
de hazırlanmış, karton veya tahta kutu-
ların içine yerleştirilir.

Yumurtaların açılabilmesi için en az
20 °C sıcaklığa gereksinim vardır. Ge-
rekli olan ısıyı sağlamak için kutu-
ların içine idare* veya lâmba yakıla-
rak gerekli ısı sağlanır. Yine kaynak
kişilerden öğrendiğimize göre, yumurta-
ların açılması için, gerekli ısıyı sağ-
lamak amacıyla yumurtalar bir bez içe-
risine sarılarak, kadınların koynunda
saklanırdı.

Yumurtalar açılmadan önce, evin bir bö-
lümünde ranza şeklinde tahta raflar ha-
zırlanır. Bu rafların üzerine hasırlar
serilir. Kurtların yiyeceği olan dut
yaprakları hasırların üzerine yayılır
ve çıkan kurtlar da bu dut yaprakları
üzerine konur. Müthiş iştahları olan
bu kurtlar koza yapmaya başlamadan önce
halk arasında oruç diye bilinen deri de-
ğiştirme dönemine girerler.

Bu süre içerisinde hiç birşey yemeden
hareketsiz kalırlar ve üç defa deri
değiştirirler. Bu olaydan sonra yine
büyük bir iştahla yemeye başlarlar.
Koza yapma dönemine giren kurtların
ayakları sararmaya başlar. Ayakları
saran kurtlar bulundukları raftan
alınarak, bir diğer rafa yerleştirilen
kuru dallar üzerine konur ve böylece
kurtlar burada kozalarını örerler. Ko-
zalar yaklaşık 40 gün içinde oluşurlar.

İşlenecek olan işlerde kozaların delik-
siz olması gerektiğinden, kelekler
kozayı delip çıkmadan kozanın içerisin-
de öldürülmeleri gerekir. Bunun için
de kozalar fırına konarak veya sıcak su
buharına tutularak öldürülür. Bundan
sonra kozalar işlenmeye hazırdır.

Şimdiye kadar yaptığımız araştırmalarda
dört renk koza olduğunu (yeşil, açık sa-
rı, koyu sarı ve pembe) fakat Kıbrıs'ta
yaygın olarak sarı ve beyaz renkteki ko-
zaların yetiştirildiğini öğrendik. Do-
layısıyla yapılan el işleri de daha çok
bu iki renk kozadan yapılmaktadır.

Kozalardan yapılan el işlerini genellik-
le iki grupta toplayabiliriz. Birinci-
si tablo olarak işlenenler, ikincisi
ise elbise üzerine işlenen motifler.

Tablolar, "Japon Kadifesi" diye adlandı-
rılan kadife zemin üzerine işlenir.
Bunlar genellikle bordo ve siyah renklerle
dedir. Beyaz zemin üzerine işlenenleri
de olmasına rağmen yaygın değildir.

Kadife kumaş, işlenecek tablonun büyük-
lüğüne ve biçimine göre kesilir. Ke-
sildikten sonra işlenecek olan motifler
bu kumaş üzerine beyaz kopya kağıdı ko-
narak çıkarılır. Bu motifler genellik-
le çiçekler ve kuşlardır. Çok seyrek
olarak insan motifleri de işlenmiştir.

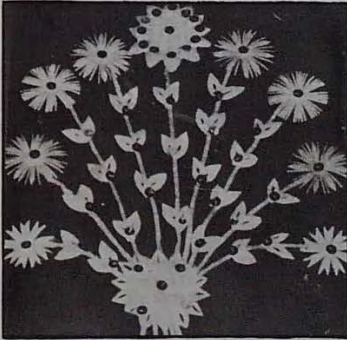
Kozalar desenlere bakılarak motifleri
oluşturacak olan parçalar kesilir. Ko-

zaları kesmek için ince ağızlı, sivri ve eğik uçlu makaslar kullanılır.

Çiçek motifini oluşturacak olan yapraklar tek tek kesildikten sonra, çiçeğin büyüklüğüne göre, çiçekten daha küçük kesilen yuvarlak kartonun üzerine en alttan en üste doğru yapıştırılır ve dikilirler. Bundan amaç motiflerin daha kolay işlenmesi ve daha sağlam olmasıdır. Hazırlanan çiçek motifleri daha sonra çizilen desen üzerinde ki yerlerine iğne ile dikilerek monte edilir. Dikişlerin fark edilmemesi için ince iğne ve beyaz ince iplik kullanılır. Dalları oluşturmak için kozalar portokal soyar gibi yuvarlak ve bitevi bir şekilde kesilir, desen üzerine dikilir. Yaprakların bir kısmı kozaların uç ve alt kısımları enine kesilerek, bir kısmı ise boyuna kesilerek yapılır. Motiflerin renkleri de önceden, işleyecek kişi tarafından planlanır ve deseni daha güzel gösteren sarı, beyaz dağılımı yapılır.

Sarı renkli motifler sarı kozalardan yapılabilirdi gibi, beyaz kozaların iç katından da yapılabilir. Desen tamamlandıktan sonra renkli pullarla motiflerin üzerine dikilir ve böylece daha da zenginleştirilmiş olurdu.

Giyim eşyaları üzerine işlenen motifler genellikle çiçek motifleriydi. Bunlar tablolarla olduğu gibi karton

Yine kozalarla işlenen değişik bir desen.

üzerine değil, doğrudan tek tek elbise üzerine işlenir. Üzerleri de parlak renkli pullarla süslenir.

İpek böcekleri her evde yetiştirildiği halde, kozalardan yapılan bu el işleri bazı bölgelerimizde işlenmemekte ve bilinmemektedir.

DİP NOTLAR :

İdare: 3-4 cm büyüklüğünde iplik şeklinde kumaş küçük bir şişenin içerisine fitil gibi sokulurdu. Şişe içerisine konan yağı bu fitile geçer ve uzun süre yanardı.

(sürecek)

Kaynak :

Adı Soyadı : Münübe Rodoslu
Yaş : 45
İkametgâh : Erenköy
Meslek : Ev Hanımı

Adı SOYADI : Ergün Rodoslu
Yaş : 45
İkametgâh : Erenköy
Meslek : Öğretmen

Adı Soyadı : Tegiye Özkaynak
Yaş : 62
İkametgâh : Lapta
Meslek : Ev Hanımı

Adı Soyadı : Sabiha Borucu
Yaş : 43
İkametgâh : Dağyolu (Fota)
Meslek : Ev Hanımı

Adı Soyadı : Tomris Dimililer
Yaş : 45
İkametgâh : Alsancak (Karava)
Meslek : Ev Hanımı

Adı Soyadı : Nilüfer İbrahim
Yaş : 75
İkametgâh : Lefkoşa (Kalavason)
Meslek : Emekli Öğretmen

Adı Soyadı : Hatice Suat
Yaş : 37
İkametgâh : Lefkoşa
Meslek : Ev Hanımı

Adı Soyadı : Feriha Balkır
Yaş : 33
İkametgâh : Lefkoşa
Meslek : Dietisyen

Yunan Kaynaklarında Oyunlarımız

SUSTA

Ted Petrides

Çeviren:

Mehmet Birinci *

Çeviri dizimini geçen sayımızda KASAP OYUNLARI bu sayımızda da SUSTA ile sürdürmekteyiz. KASAP OYUNLARI ile SUSTA'nın Ted Petrides'in kitabında ayrı ayrı ele alınması Kıbrıs'ta halk danslarını yakından tanıyanlar için soru işaretleri yaratmış olabilir. Çünkü adımızda SUSTA oyunu bir KASAP OYUNU, ya da KASAP OYUNLARININ bir parçası olarak bilinir ve öyle oynanır. HALKBİLİMİ'nin 86/3 numaralı sayısında Kari Kanol ve Ali Hoca arkadaşlarımız tarafından yapılan incelemeden de görüleceği gibi Türkiye'de ise Susta bir-kaç bölümden oluşan Kasap Oyununun bir parçası olarak oynanmaktadır. Halbuki Petrides Kasap oyunları için yaptığı açıklamalarda SUSTA'ya hiç yer vermediği gibi, SUSTA'yı kitabının ayrı bir bölümünde, GIRIT DANSLARI bölümünde, ve bir Girit dansı olarak ele almıştır. Kanişma Petrides'in verdiği bilgiler doğru da olsa, yanlış da olsa, eksik de olsa hem Kasap oyunlarının hem de Susta'nın kökenleri hakkında oldukça aydınlatıcı ipuçları taşımaktadır. Ayrıca Susta ile Kasap oyunlarının müzik ölçüleri birbirinin aynıdır. Figürlerde önemli benzerlikler vardır. En azından Kıbrıs'ta oynanan Kasap Oyunlarındaki düz ve makas figürleri, Girit'teki Susta'nın düz ve makas figürlerinin tam aynısıdır. Eminim ki uzman araştırmacıların tüm bu verilerden çıkaracakları önemli sonuçlar vardır. Bu aşamada, yeterli araştırmaya sahip olmadan konu üzerinde daha ayrıntılı yorumlar yapma olanağına sahip olmadığım için sözü Petrides'e bırakmak zorundayım.

Susta gösterişli bir danstır. Bazı Yunan Halk Dansları uzmanlarına göre bu dans, tepeden tırnağa silahlı olarak oynanan eski Yunan savaş danslarından türemiştir. Kuşku yok ki (Susta) içinde bir muhalefet unsuru taşıyan ve sık sık kendini kolaylıkla bir gösteriş (hava atma) dansına adapte edebilen bir polemik dansıdır, ancak Susta sözü yay anlamına gelir ve dansçıların yukarı-aşağı hareketine atıfta bulunarak, onu yük taşıyıcı yaylarla (sustalarla) donatılmış bir at arabasının sıçramasına benzetir.

Müziği yeknesak 2/4'lük ölçüde olup, temel olarak pas de Basque () ve makas çeşitlemelerinden oluşan basitleştirilmiş iki-adımlık figürlerden oluş-

tuğu için bu dans nispeten basittir. BALLO dansının Girit'te oynanan şekli olan bu dans biraz da bir çember veya kare içinde oynanan dansa benzer; Giritli Halk Dansları guruplarının çoğunun, bir çember içinde veya tersi bir düzenleme ile sundukları bir dizi dans figürleri vardır.

Bu dans, çok küçük ve hafif adımlarla, sanki parmak uçlarında dans eder gibi, ayak uçlarında yaylanarak oynanır. Hem kadınlar hem de erkekler elleri kalçada olarak dans etmelerine rağmen erkekler ellerini iki yana açıp ritme uygun parmak çatlatarak da dans edebilirler.

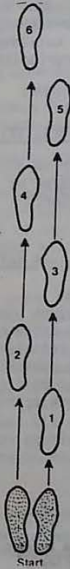
Başlama pozisyonu, tüm figürler için, ayaklar kapalı ve eşler karşılıklı olacak şekildedir. Tüm adımlar küçüktür.

* HAS-DER Yönetim Kurulu ve Araştırma Kolu
Qyesi, İktisatçı.

Adım	Tempo	Koşarak iki adım, her yöne doğru yapılabilir. Sağ ayakla başlanır.
1	hızlı	Sağ ayakla ileriye doğru bir adım al.
2	hızlı	Sol ayakla ileriye doğru bir adım al.
3	yavaş	Sağ ayakla ileriye doğru bir adım al.

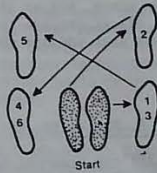
Koşarak iki adım figürüne devam et.(Bü kez) Sol ayakla başlayarak (yukardakilerin) tersini tekrarla.

Bu figürü eşler, karşı karşıya bulundukları sırada, ileriye doğru koşmadan yerlerinde de yapabilirler.

Pas de Basque, eşler karşılıklı oldukları zaman uygulanır. Sağ ayakla başlanır.

Adım	Tempo	
1	hızlı	Sağ ayakla sağ tarafa basınız.
2	hızlı	Sol ayakla sağ tarafa sağ ayağın önüne basınız.
3	yavaş	Sağ ayak üzerinde yerinde sıçra. Pas de Basque'a devam et. Sol ayakla başlayarak (yukardakilerin) tersini tekrarla.

Makas: Koşarak iki adım figürünün yerinde yapılan şeklinin aynısıdır. Yalnızca serbest olan bacak, ayak burnu yere değercesine ileriye doğru savrılarak yapılır.

Belirtilen haller dışında aşağıdaki tüm figürler koşarak iki adım veya bunun yerinde yapılması ile oynanır.

Figür I. Kemer.

Erkek sol, kadın sağ kolunu uzatarak bir kemer oluşturur. Kadın birleşti-

rilmiş olan bu kolların altından sağa döner. Erkek de (isterse) aynı şekilde sola dönebilir.

Figür 2. Kanatlar.

Her iki eş kollarını yanlara doğru açarak el ele tutuşup ellerini ritmik bir şekilde hafifçe yukarı ve aşağıya doğru sallar ve yavaşça saat istikametinde çember yaparlar.

Figür 3. Yeldeğirmeni

Figür 2'deki gibi el ele iken erkek yavaşça kadının sağ eli altından, kadının da yavaşça erkeğin sol eli altından döner. Dönüşte sırt sırta gelene kadar devam ettikten sonra da erkek kadının sol eli altından, kadın da erkeğin sağ eli altından tekrar yüz yüze gelene kadar döner.

Figür 4. Daire etrafında (Saat yönünde) dönme

(Dans eden) Çift birbirinden geriye doğru ayrıldıktan sonra, kollar dik ve dirsek temasında olacak şekilde tutuşarak daire etrafında saat yönünde dönmeye başlar.

Figür 5. Pas de Basque

(Dans eden) Çift sağ ellerini birleştirerek birbirine döner ve bu temel adımla dans ederler.

Figür 6. Makas

Sağ elleri tutuşmuş olan çift karşılıklı vaziyette iken bir süre makas figürünü tekrarlarlar.

Figür 7. İşaretleşme

(Dans eden) Çift dönerek birbirinden uzaklaşır ve yaklaşık dokuz ayak kadar ayrıldıktan sonra tekrar karşılıklı dönerler, Kadın ellerini ileriye doğru

uzatarak, her elinin dört parmağını açıp kapamak suretiyle erkeğe işaret edici hareketler yapar ve erkek kadına yaklaşır.

NOT: Birbirinden etkilenme ve flört etmeyi isteyen başka figürler de işaretlenmeden önce oyuna dahil edilebilir. Örneğin ileriye doğru koşup buluşmak ve tekrar geriye dönmek ya da yer değiştirmek gibi.

Figür 8. Reddetme

Erkek işaret eden kadına tam yaklaştığında kadın ellerini geri çeker ve kalçalarını koyar. Erkek, izleyici tarafından gülünç olmak için, kadını protesto etmiş gibi süratle geri dönüp yerine geçer. Erkek reddedildiği zaman çeşitli el veya ayak hareketleri, çökmelemler, sıçramalar vs. yaparak kadına hareketlerini gösterir. Figür 7 ve 8, erkek kadını elde edene kadar, yani ya ellerini tutana ya da erkeğin yaklaşmasıyla kadının ona katılmasına kadar bir veya iki defa tekrarlanabilir.

Figür 9. Karşılıklı el tutuşma

Çift yüz yüze gelir ve göğüs hizasında, dirsekler kırık olarak el tutuşurlar ve saat yönünde dönerler.

Figür 10. İçte kalan ellerle tutuşma

Çift, hareket ettikleri yöne bakarak, saat yönünün tersine doğru hareket ederek erkek kadının sol elini sağ eliyle tutar. Eller omuz yüksekliğinde ve dirsekler kırık olur. Bu figür aynı zamanda sahneyi terketmek için de kullanılabilir.

(sürecek)

Kaynak:

PEDRIDES, Ted "Greek Dances" Laycabbettus Press
Revised Edition 1980 Sayfa

KKTC I. Halk Oyunları Şenliği ve Dijon Festivali Üzerine Notlar (IV)

Şerif Baykurt*

Zor koşullar altında ve oldukça yorucu çalışmalarından sonra dış ülkelerden gelen ekipler Salamis Bay otelinde ağırlandılar. İlk günün akşamında yapılan tanışma toplantısında gruplar kendilerini birbirlerinden kısa parçalar sergilediler.

Lefkoşa, Mağusa, Girne, Güzeyurt, Lefke ve Karpaz'da düzenlenip halka sunulan gösterilere, gidilen bölge ve şehirlerdeki Kıbrıs Halk Dansları ekipleri de güzel oyunları ve özgün giysileriyle başka bir hava, başka bir renk kattılar.

Günlerce devam eden KKTC I. Halk Oyunları Şenliği tahminlerin üstünde ilgi gördü ve Kıbrıs Türk Halkında tahminlerin çok üzerinde heyecan yarattı.

Şimdi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Halk Oyunları Ekibi Fransa'nın Dijon kentinde düzenlenen 40.nci "Sonbahar Üzüm Bayramı ve Folklor Festivali" ne ne münasebetle ve nasıl katıldı? Gençlere yararlı olur kanısıyla bu konudaki bilgilerimizi aktarmak istiyoruz.

Hatırlanacağı üzere HAS-DER başkanıyla, 1986 yılında hem KKTC'de Uluslararası bir Halk Dansları Festivali düzenlemeyi, hem de Avrupa'da bir festivale, özellikle Dijon Festivaline katılmayı kararlaştırmıştık. Gerçi her iki organizasyonu birlikte yürütmek çok güç olacaktı. Fakat biz olayların gidişine göre durumumuzu ayarlayacak, çalışmalarımızı ona göre düzenleyecektik.

Nitekim, KKTC. Uluslararası Halk Oyunları Şenliği çalışmaları az çok raya oturtulunca, Dijon konusuna yönelme olanakları bulduk. Çünkü KKTC. Şenlikleri ile Dijon Festivali arasında birbuçuk ay kadar bir zaman vardı. Bir kere boyluboyunca konuların içine girmiştik. Demir tavında dövülmeli, zor da olsa iki organizasyonu birlikte yürütmeliydik.

Benim Dijon'da konuyla ilgili bazı tanıdıklarım ve dostlarım vardı. Ama kendileriyle ilişki kurmak ve bu konudaki olayları izleyebilmek bir kişinin üstesinden geleceği bir iş değildi. Yardım gerekiyordu. Aklıma Dış İşleri Bakanlığımızda memur olarak çalışan Menter Şahinler bey geldi. Nasıl, Edirne'de Cengiz Veznikli bey bu konudaki yardımlarını esirgemedi ise, Menter Şahinler beyin de esirgemeyeceğine inanıyordum.

Böyle bir konuyu kendisine açınca çok sevindi. Kendisine, Kıbrıs'ta çok güzel bir halk dansları ekibi gördüğümü ve Halk Sanatları Derneği'nin bu ekibinin KKTC'yi çok iyi bir biçimde temsil edecek güç ve yeterlilikte olduğunu bildirdim. Zaten bizim Dijon'da zaman zaman gündeme gelen bir Kıbrıs sorumuz olduğunu da anımsattım. Anlaştık, sözleştik. Yazışmaları Menter Şahinler bey yürütecek, beni gelişmelerden haberdar edecekti. Bu genç arkadaşımın böyle bir işte başarılı olacağına inancım ve güvenim vardı.

Günler ve haftalar geçtikçe hem KKTC Uluslararası Halk Oyunları Şenliklerinden, hem de Dijon yazışmalarından işlerin normal yolda yürümekte olduğu ile ilgili haberler alıyordum.

* Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi.

Mayıs sonlarında ya da Haziran başlarında bir gün Menter Şahinler bey bana bir haber ulaştırdı:

"Dijon'dan haber geldi. Bu duruma göre Başkari ekibi Dijon'a davet edilecektir. İlgili yazıyı bugün ya da yarın Kıbrıs'a ulaştıracamız."

Bu haber üzerine ben, Kıbrıs'ta Dernek Başkanı Kani Kanol beyle ilişki kurdum. Dedim ki: "Kıbrıs ekibinin Dijon'a davet edilmesi kesinleşmiş gibidir. Ankara'dan bugün ya da yarın yazı Kıbrıs'a ulaşacaktır. İzleyiniz ve gereken hazırlıkları yapmaya başlayınız."

Bu suretle benim Dijon konusu ile olan çalışmalarım ve ilişkilerim artık kesilmiş sayılabilir. Çünkü bu konuda ki tüm çalışmaların artık KKTC'de yapılması gerekiyordu. Gerçi özellikle Dijon konusunda bazı anlaşmazlıkların meydana geldiği haberi buralara kadar ulaşıyordu. Fakat benim yapabilecek hiç bir işim kalmamıştı. İlgili yazı Kıbrıs'a yazılmıştı. Ama söz konusu bu davet yazısı,nasıl ve kimlere yazılmıştı. Bunu bilemiyorum. Çünkü bu Bakanlıklar arasında yazılan resmi bir yazıydı.

Ancak Temmuz ayının ikinci haftası başlarında, başlamak üzere olan Uluslararası Halk Oyunları Şenliklerinde bulunmak için Kıbrıs'a gittiğimizde, baktık, gördük ki, öğrendik ki, Dijon Festivaline HAS-DER'in ekibi yerine bir başka ekip gönderilecekti. Neden böyle bir yol izlenmişti? Niçin HAS-DER gönderilemeyecekti? Bilinmez.

Bir diğer ekibin Kıbrıs'tan Dijon'a gönderilmesi iyi mi oldu, kötü mü oldu? İyi oldu kuşkusuz. Çünkü iyi sonuç aldılar. Ama HAS-DER grubu da gönderilse daha mı iyi olurdu? Belki. Ben HAS-DER'in de çok iyi sonuçlar alacağına inanmıştım. HAS-DER'in bazı bakımlardan değişik bazı avantajları da vardı.

Önemli olan, KKTC'nin Dijon'da temsil edilmesi idi. Dijon Festivaline KKTC'nin katılmasından mutluluk duyduk. Konunun, halk dansları konusunun içinde elli yıldan beri bulunan bir kişi olarak, Kıbrıs Dijon'da temsil edip ta-nıtan ekibi, ve özellikle ekipteki genç-

leri içtenlikle kutlarım.

Ancak, Dışişleri Bakanlığımızda bir me-mur olan Menter Şahinler bey (konuyu o-nun ele aldığına inanıyorum) neden böyle bir ekip değişikliği yapmaya ihtiyaç duymuştu? Onu bir türlü anlayamadım. Çünkü birlikte HAS-DER için anlaşmış-tık.

Böyle bir değişiklik bir bakıma belki iyi oldu ama, bir bakıma da Kıbrıs'ta-ki gençlerin arasına bir soğukluk gir-mesine neden oldu. Nitekim Çağlayan Bahçesinde, bir akşam yemeginde, tüm ekiplerdeki gençlerin bulunduğu bir sırada, bir genç arkadaşımızın: "Biz bu Uluslararası Halk Dansları Şenlik-lerini ve Dijon Festivaline katıla-bilmemizi planlayıp hazırlayan mimar-ların kimler olduğunu yakından bili-yoruz." sözlerini mikrofondan duyurma-sına neden olacak kadar bir elektrik-lenmenin meydana gelmiş olması bu gö-rüşü kanıtlıyordu. Bereket versin ki birbirleriyle çok iyi anlaşmış ve adeta birbirine kenetlenmiş olan KKTC genç-leri böyle bir yanlışlıktan meydana ge-len bu konuyu hemen kapatılmış ve HAS-DER'liler Dijon'a gidecek olan ar-kadaşlarını sevgiyle alkışlamışlardı.

Sonradan öğreniyoruz ki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan grup zaten za-man zaman Türkiye'de festivallere ka-tılıyormuş. Şu halde, KKTC Turizm ve Kültür Bakanlığının yardımıyla Kıbrıs'taki Halk Oyunları Şenlikleri-ni yürüten HAS-DER'li gençlerden bir ekibin Dijon'a gitmesi hiç te yadırganmayacak, hatta daha hakçasına ve kardeşçe bir hareket olacaktı.

İşte, Ulusal kültürlerin kökenini, aka-demik bilim ve kültürleri de tabanını oluşturan folklorun 1986 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde bereketli ve heyecanlı geçen günlerinin bir halk-bilimci görüşü ve diliyle öyküsü.

Gerek KKTC I. Uluslararası Halk Oyun-ları Şenliği, gerek Fransa'daki Ulus-lararası 40.ncı Üzüm Bayramı ve Dijon Folklor Festivaline katılarak sözkonu-su organizasyonlarda emeği ve gayreti geçen gençlere binlerce selam ve sonsuz sevgi.

(SON)

5. Halkbilim Sempozyumu

Bildirileri

Geçen sayımızdan itibaren 5. Halkbilim Sempozyumuna sunulan bildirileri yayınlamaya başlamıştık. Dernek Başkanımız Sayın Kani Kanol'un " Sempozyum Açılış Konuşması" ile Sayın Mehmet Ertuğ'un "Kıbrıs'ta Meddahlık" konusundaki bildirisini yayınlamıştık. Bu sayımızda da Ayhan Menteş'in "Masalların Evreni" adlı bildirisi ile 5. Halkbilim Sempozyumuna sunulan bildirileri siz okurlarımıza yayınlamayı sürdürüyoruz.

MASALLARIN EVRENİ

Ayhan Menteş *

Masal, halk edebiyatımızın en yaygın türlerinden biridir. Türk uygarlık tarihine bakacak olursak, masal kelimesinin ulusumuzun İslam Uygarlığı ile bütünleşmesinden sonra, dilimize girdiğini görürüz. Arapçada "**Methel**" örnek karşılığı bir kelime olarak kullanılan bir sözcüktür.

Çeşitli Türk boyları Sav, Çocek, Erteği ve Hallar gibi kelimeleri masal karşılığı olarak kullanmışlardır.

Destan kelimesinin de, İranlıların, Destan sözcüğünden geldiği anlaşılmaktadır.

Ayhan Menteş 5. Halkbilim Sempozyumuna bildirisini sunarken.

* Öğretmen. Kuzey Kıbrıs Türk Sanat Galerisi sahibi ve yönetmeni. (1935---)

Halkın hayal gücü, duygu ve düşünceleri, doğa ve toplum olaylarını algılayışı, en iyi bir şekilde masallara yansımıştır. Bir ulusun yaşadığı tarihi olaylar, geliştirdiği sosyal kurumlar ve töreler, kısaca; benliğinden öz değerleri masallarında gizlidir. Bütün büyük uygarlıklar, ölümsüz masallar ve halk hikâyeleri yaratmışlardır. Eski Sümer, Mısır, Türk ve Hint Masalları geniş bir coğrafya alana yayılmışlardır. Bir dünya haritasına bakacak, olursak yurdumuz, doğu ile batı, kuzey ile güney arasında, büyük uygarlıkların etki alanına giren, bir konuma sahiptir.

Bir masal ne kadar geniş bir coğrafya alanına yayılmışsa, o kadar eski olduğu kabul edilir.

Masal, gerçi bir hayal ürünüdür, ama o doku, aracılığı ile çok defa, en derin duygu ve düşünceler, en açık gerçekler, en etkileyici şekilde ortaya çıkar.

Ulusumuzu, ulus yapan en yüce değerlerden biri kültürdür. Kültürün oluşumunu etkileyen, ona anlam ve ruh veren masallarımız; örneğin destanlarımızdır.

Büyük var oluş savaşımı veren toplumlar, yarınlarını kurtarmak için, atılım yapmak gereğini duyarlar. Geleceği kurabilmek için, o ulusun geçmişini, dil ve kültür değerlerini toplamak ve değerlendirmek gerekir. Bu günü anlıyabilmek için de dünü bilmek ihtiyacındayız.

Sanat ve uygarlık tarihinin bize gösterdiği aydınlık yol masallarının ilettiği bir mesaj vardır.

Sözlerimi daha iyi açıklamak için bir anımı anlatacağım. Kıymetli hocamız Nurettin Can Güllüekli 1958 yılında, Gazî Eğitim Enstitüsünde biz öğrencileri-ne hitap ederken şöyle demişti:

"Yarın siz Kıbrıs Türk Cumhuriyetini kuracaksınız."

Bütün Türk masallarında, hep devlet kurma fikri vardır. Tarih boyunca Türkler ezilmek istindikleri her yerde, devletler kurmuşlardır. Büyük Türk Ulusunun yüce bir vasfı da devlet kuruculuğudur.

Büyük Atatürk, "Cumhuriyetin temeli Kültürdür." Sözleri ile kültürümüze ve onun temeli olan dilimize, edebiyat ve sanatımıza vermemiz gereken önemi vurgulamıştır.

Genç bir Cumhuriyetin bireyleri olarak, başka uluslardan saygı bekliyorsak, önce; kendi kültür değerlerimize, saygı duymayı öğrenmeliyiz.

Ana vatanımızda, halk edebiyatına ve halk kültürüne aydınların ilgisi 19.yüzyıl ortalarında, Tanzimat hareketi ile başladı. 1908 yılında ikinci Meşrutiyet ile bu alan gelişti. En büyük gelişme de Cumhuriyet devrinde görülür. Ziya Gökalp, Fuat Köprülü gibi bilim adamları, değerli araştırma ve incelemeler yaptılar. Büyük Atatürk, kurduduğu halk evleri aracılığı ile folklor ürünlerinin toplanıp değerlendirilmesi için, direktif verir. Her davranışı ile, bu girişimlerin uygulayıcısı ve destekleyicisi oldu. Türk Dil Kurumunu, Türk Tarih Kurumunu da bu anlayışla kurdu. Cumhuriyet tarihimizde, harf devrimi ile beraber, dil devrimi yapılırken, halk dilini, yüzyıllardan beri koruyup geliştiren halk edebiyatımız, ön plana gelmesi böylece masallarımız üzerinde öneme duruldu.

Eflâton Cem Güney, Prof. Pertev Naili Boratav, Kemal Or, Naki Tezel, Prof. Şükrü Elçin, çok sayıda masal derlemeleri yaptılar.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Ankara Üniversitesi Dil Tarih, Coğrafya Fakültesi gibi kuruluşlarda, zengin folklor arşivleri oluştu. Bu arşivlerde, binlerce masal derlendi.

Kıbrıs Türk Edebiyatında Mahmut İslamoğlu

lu; Hikmet Afif Mapolar, Oguz Yorgancıoğlu, Bener Hakkı Hakeri gibi yazarlarımız masal ve efsane derlemeleri yapmışlardır.

Masalların İşlevi Nedir?

Masalların, eski toplum yapımızda, aile bireylerini ve aileleri bir araya getiren, birleştirici, eğitici ve eğlendirici bir işlevi vardır.

İyi masal anlatan kişiler, TV. ve sinemanın olmadığı dönemde, ilgi ve sevgi ile izlenirdi. Benzeri bir olay 4-5 yıl önce Sayın Adile Naşid'in televizyondan masal anlatması ile yeniden yaşanmıştır. Masalların arasına serpiştirdiği, eğitici öğütlerin, üstün bir eğitim değeri olmuştur.

Kahvelerde, Karagöz oynatıldığı gibi masal da anlatılırdı. Meddah denilen masalcılar ve halk hikâyecileri, bazan şehir şehir dolaşarak masal anlatırlardı. Aşıklar, ellerinde saz, müzikle uyum sağlayarak manzum masallar söylerlerdi. Bu masalcılar ve gezici halk şairleri, birçok kültürde rastladığımız bir olaydır.

Eski Türklerde bu işleri şaman kişiliğinde ozanlar yapardı. Şamanlar, toplumun törelerini bilen, dolayısıyla danışılan, fikri sorulan bilge kişilerdi.

Eski Ege Uygarlığında, destan anlatan halk şairlerinin ilham perileri aracılığı ile Gök Tanrı ile iletişim kurduklarına inanırlardı. Bu şekilde, onların söyledikleri, kutsal bilincin bir açıklanışı olarak kabul ediliyor, dinsel bir saygı ile algılanıp değerlendiriliyordu.

Eski Türklerde, toplum törelerine büyük önem verilirdi. "Töre giderse, yurt elden gider". Eski bir Türk Atasözüdür.

Masallar, töreleri canlı tutan birer zırh, birer muhafaza olarak kabul edilmiştir.

Göktürk anıtlarında Gültekin Kağan, Türk boylarının, Çin etkisiyle kendi kültürlerini yitirdikleri için, kendi törelerinin kaybolduğu için, büyük acı çektiklerini, sonradan kendisinin Türk boylarını

rını yeniden bir bayrak altında birleştirdiğini, bize anlatır. Ve bir mesaj iletir: "Ey Türk Ulusu daima yücelmek istiyorsan törelerine, kendi öz kültürüne sahip çık."

Güzel masallar, insanda estetik heyecan uyandırdığı için masal sevenler, bunların kaybolmasını önlemek için yazıya geçirdiler.

Eski masallar defterlerde ve cönklerde toplandı. Bu birikim, Türk kültürü araştırmacılarına büyük bir hazine oluşturdu. Ulusumuzda kültür birikimine büyük katkısı oldu. Elimizde en eski yazılı örnekler MS: 10.Yüzyılda Dede Korkut Masallarındır.

Kültür eserlerinin biriktirilmesi, korunması ve geliştirilerek daha sonraki nesillere aktarılması, bu gün de başlıca amacımız olmalıdır. Ancak, üstün bir kültür birikimi olan uluslar, yücelip gelişebilirler. Kurtuluş mücadelesi verdiğimiz yıllarda Namık Kemal Lisesinin yıllık resim el işleri sergisini bir İsveçli toplum bilimci ile birlikte geziyorduk. El sanatlarımızı incelerken gördüğü, nakışlardaki motif zenginliğine hayran kalmıştı.

"Şimdi, bu kadar güç şartlar altında nasıl direndiğinizi, daha iyi anlıyorum. Zengin folklorunuz, üstün bir kültür birikiminiz olduğunu, gözler önüne serilen eserlerde açık olarak görünüyor" demişti.

Sonra, İskandinav Uluslarının küçük nüfuslarına rağmen, üstün kültür birikimleri sayesinde, sayıca üstün güçlere uzun savaş yıllarında nasıl direndiklerini anlattı.

Masalların Edebiyata ve Sanata Etkisi:

Roman, tiyatro ve şiir gibi sanat alanlarında çalışanlar, yeni eserler yaratmada masal dünyasından yararlanmışlardır.

Çizgi filmi, sinema ve bale sanatlarında masal dünyasından esinlenerek değerli eserler yaratıldı.

Bir çok ressam ve heykeltıraş, masal dünya-

sını işleyerek ölümsüz eserler ortaya koydu. Bütün büyük sanatçıların, çok defa masal ve mitoloji dünyası ile büyük ilgi kurdukları gözlemlenir.

Arkeoloji bilginleri bazı buluşları masalları ve efsaneleri inceleyerek yapmışlardır. Truva'nın, Babilin, Ninova'nın ve daha birçok kentin kazılarla gün ışığına çıkarılmasını masalcılara borçluyuz. Masal, bu şekilde geçmişle gelecek arasında bir altın zincir oluşturmıştır. Arkeolog Dr. Turhan Kâmil Reisoglu'nun bir sözünü aktarmadan geçemiyeceğim.

"Sadece teknik bilgilerin aktarılması ile öğretim kurumlarının gelişebileceğini ve bir toplumun kalkınabileceğini düşünmek yanlıştır. Beşeri ilimler ile teknik bilgi, olgun bir senteze ulaştırıldığı zaman, gerçek bir bilimsel ve toplumsal ilerleme kaydolunabilir." demiştir.

Masalların Çocuk Eğitimindeki Yeri:

Masal, çocuğun ilk tanıştığı bir anlatım türüdür. Anne ve babalar, masal anlatarak çocukları ile daha içten, daha sevecen bir ilişkiler kümesi geliştirebilirler. Masal sayesinde, çocukta dinleme, dikkat, bellek ve dilbilgisi gelişir. Sevgi ve özen dolu bir dille anlatılan masal, çocuğu mutlu eder. Masal yolu ile çocuğun anlayışı ve kelime bilgisi geliştirilebilir. Düşünme kavramlarla olur. Kavramlar kelimelerden oluşur. Çocuğun, bol masal anlatarak kelime hazinesini geliştirmeye olanakımız vardır. Bu onun düşünme gücünü geliştirir. Bir ruh bilimsi şöyle der: "Çocuklara ne kadar çok sayıda kelime, ne kadar erken öğretilirse zekâ gelişmeleri, o kadar hızlanır ve zekâ seviyeleri en az 10-15 artar." Bu önemli bir rakamdır. İnsan kişiliğinde yaratıcılığa giden yolda ilerlemek için, hayal gücünün geliştirilmesi büyük eğitim değeri taşır. Büyük fizikçi Einstein şöyle der: "Hayal gücünün gelişmesi bilgiden daha önemlidir. Bilgi bizi sınırlarken, hayal gücü sonsuz gelişme için imkân verir."

Masal ve Ruh Sağlığı:

Masal anlatan kişi, bu anlatış arasında ruhen bir boşalma duyarak rahatlar.

Çok defa, masal anlatırken, masalıcının olayların akışı içerisinde ve anlatım gücünden yararlanarak değişiklikler yaptığı görülür.

Masal anlatan kişinin masalın sağladığı anlatım güzelliği ile kendi duygu ve düşüncelerini de çevresindekilere yansıttığı gözlemlenir.

Sevgi ve anlayış dolu bir eğitimci, güzel masallar anlatarak öğrencilerini sınırdıkları anlarda, ferahlatabilir. İyi seçilmiş örneklerden oluşan bir masal ve hikâye dağarcığı, bir öğretmenin en büyük hazinesidir.

Bir ata sözümüz "İnsan idrakinden yönetilir" der. Anne babalar, azarlama ve baskı yerine, çocuklarına, onların anlayışını geliştirecek masal ve hikâyecikler anlatarak eğitebilirler. İkna yolu ile yönetim ve yönlendirme, kişiye sağlıklı bir ruh yapısı kazandırır. Kıymetli ruhbilimci Prof. Özcan Köknel: Anne ve babaların çocuklarını ikna yolu ile eğitmelerini önerir. Baskı ve şiddet yoluyla yönetme, çocuğu suça yöneltir, çarpık bir kişilik yaratır. Sağlıklı bir kişiliğe giden yol, sevecen anne-babaların, çocuklarıyla masallar ve hikâyeler yoluyla kurdukları iletişim yoludur.

Masallar ve hikâyeler bizde mizah duygusu geliştirerek, kişiliğimizin güçlenmesini sağlar. Gelişmiş bir mizah duygusu eleştiriler karşısında bizi bir zırh gibi korur. Bu yönüyle de masalların eğitim değeri büyüktür.

Masallarımızı toplum olarak derleyip yayınlama görevi ile karşı karşıyayız.

Atalarımızın, bizlere emanet ettiği bu kültür mirasını derleyip canlandırmak, kültür ve eğitim kurumlarımızın, okullarımızın ve masal sevenlerin görevidir.

Beni dinlediğiniz için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Manilerimiz

Hilmi Vudalı**

Erdinç Akün*

Perde perdeden galın
Akli engine salın
Ya beni ona verin
Yahut aklımı alın.

Denizin ucu varmı
Ucu bucağı varmı
Yetiştı gönü düştü
Bunun ilacı varmı.

Aç saggonu darısa
Söyle sözün varısa
Doğru söyle birtanem
Bende göynüg varısa.

Nar ağacı değilim
Estikçe eğilirim
Gel gızım sarılalım
Can alıcı değilim.

Gül kesdim demedinan
Söyleylim nöbedinan
Seni benden ayıran
Dilensin sepedinan.

İpek çorap dizdedir
Hep güzellik sizdedir
Gızların kilidi var
Anahtarı bizdedir.

Denize dalayım mı
Bir balık alayım mı
Madem göynüm sendedir
Oturup ağlayım mı.

Babudsanın tikenı
Öpme ısıрма beni
Bu sır burada galısın
Meydana verme beni.

Amurafa murafa
Leymon goydum irafa
Şimdi benim sevdiğim
Gara gözlü Mustafa.

Portokalin dilimi
Golan sıktı belimi
Gollarım seyiriyor
Saracağım beyimi.

Garanfilim süt beyaz
Yennar çıktı girdi yaz
Hediyemi istemem
Mektubunu çifte yaz.

Havlisında silecek
Yar gelip silinecek
Dar bucakta buluşduk
Yemin eddi gelecek.

A murafa murafa
Leymon goydum irafa
Şimdi benim sevdiğim
Gara gözlü Mustafa

Kaynak:

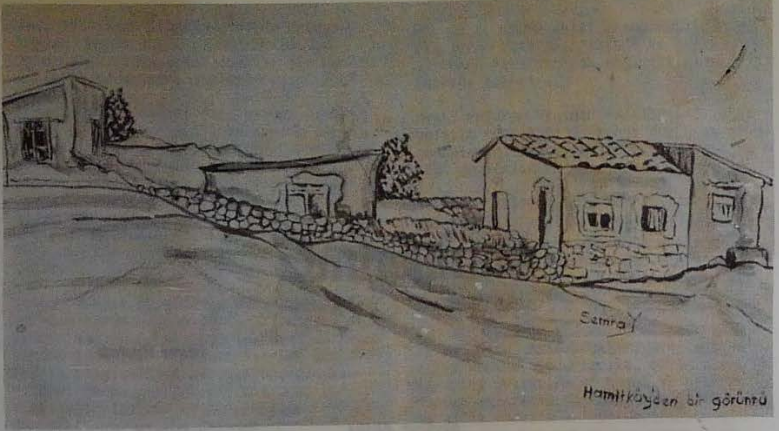
* HAS-DER üyesi. Kimya mühendisi

** HAS-DER Disiplin Kurulu Başkanı.

Adı Soyadı : Yusuf Akün
Doğum Yeri : Kırnı (Pınarbaşı)
İkametgâh : Lefkoşa
Meslek : Emekli Polis

Adı Soyadı : Melek Andaç
Yaş : 63
İkametgâh : Kızılbaş-Lefkoşa
Doğum Yeri : Lefkoşa

Adı Soyadı : Nemika Vudalı
Yaş : 60
Doğum Yeri : İskele
İkametgâh : K. Kaynaklı

Hamitköy'den bir görünüş

Fatma İkin * Umut Fahrioğlu *

İrmak Karagözlü * Nurşen Vatansever * Hasan Blokçuoğlu *

Godifedir yeleğim
Seni sevdim meleşim
Sen de beni biraz sev
Rahat etsin yüreğim.

Ay gidiyor batmaya
Selam söyle Fatmaya
Hazırlasın döşegi
Geliyorum yatmaya.

Bağa indim üzüm yok
El yarında gözüm yok
Ben yarımı küstürdüm
Barışmaya yüzüm yok.

Atladım indim bağa
Başım değdi yaprağa
Sarmazsam ben yarımı
Girmem gara toprağa.

Arpalar orak oldu
Yakın yol ırak oldu
Şimdi benim sevdiğim
Galbime merak oldu.

Garanfilin alası
Yokmu senden başkası
Yar üstüne yar sevmiş
Sevgilimin anası

Canı cana katarlar
Cama kurşun sıkırlar
Ayorginin kızları
Bize çalım satarlar

Garanfil morunan
Ekmeğe yedim norunan
Allah canımı alsın
Alacağım zorunan

Beyaz giyme toz olur
Sarı giyme söz olur
Gel yeşiller giyelim
Muradımız tez olur

Patlıcanı haşladı
Doldurmaya başladı
Yar aklına gelince
Ağlamaya başladı

Başımda siyahım var
Bülbül gibi ahım var
Göz gördü gönül sevdi
Benim ne günahım var

Dağın ardı yakacak
Vapur doldu galkacak
İki gönül bir olsa
Ana baba napacak

Ata binen ağıdır
Geri kalan yayadır
Kömür gözlü sevdiğim
Bu maniler sanadır

Çini tabakta kaymak
Yenilir parmak parmak
Değer dünya malına
Kıbristan bir kız almak

Kaynak:

Adı Soyadı : Naciye Seroydaş
Yaş : 72
İkametgâh : Lefkoşa
Meslek : Ev Hanımı

Adı Soyadı : M. Hasan
Yaş : 73
İkametgâh : Leymosun - Lefkoşa

Adı Soyadı : Ayşe Haşım
Yaş : 76
İkametgâh : Lefkoşa

Adı Soyadı : Fatma Kahveci
Yaş : 85
İkametgâh : Lefkoşa

* HAS-DER Çocuk Ekibi üyesi. (Çocuk ekibi 8 ile 12 yaşlarındaki çocuklardan oluşmaktadır.)

Ne dedim guzum sana
Kem midir sözüm sana
Sabah yıldızı gibi
Diktin gözünü bana

Ayva yedim garardım
Güneşlerden sarardım
Size gönlüm olmasa
Buralarda narardım.

Şu dağlar ulu galdı
Kuş uçtu yavru galdı
Anahtarlar sendendir
Gönlüm kilitli galdı.

Lefke bir dağ içinde
Gülüm bardak içinde
Şu Lefkeye nur yağsın
Selvi boylum içinde.

Bak ilana ilana
İnce beli golana
Sevdiğim gayıp olmuş
Bin lira var bulana.

Bahçeye diktim selvi
Aşk ile sevdim seni
Bir gılına bin lira
Verseler vermem sana.

Gül olup güleceğim
Sis gibi tüteceğim
Ahımın rüzgarıyla
Gemi yürüteceğim.

Karaların adı var
Şeker gibi tadı var
Karaya gönül veren
Büyük bir muradı var.

Gül Öztekin *

Yürüdüğüm yerlerde
Galdı basamaklarım
Aldım mektup yazayım
Titredi barmaklarım.

Camide medreseler
Yarım geldi deseler
Bir emanet canım var
Veririm isteseler.

Yasemini dizerim
Soğuk suda ezerim
Yar aklıma gelince
Deli gibi gezerim.

Çarşafın kahverengi
Yüzüne vurur rengi
Emineyi sorarsan
Alidir onun dengi.

Gemi gelir dolaşır
İçi dolu çamaşır
Gülüm gören olursa
Gözleri da gamaşır.

Karanfil biçim biçim
Yanarım için için
Alem düşmanım oldu
Seni sevdiğim için.

Kaynak:

Adı Soyadı: Güzare Ahmet
Doğum Yeri: Ötüken (Mennoya)
Yaş : 98
İkametgâh : -- 1274 Mennoya
1974 -- Akova

Adı Soyadı: Hayriye Rauf
Doğum Yeri: Yeşilköy
Yaş : 69
İkametgâh : -- 1963 Yeşilköy
1963 -- İngiltere

Bir Masal :**Ahmedi Gahraman****Ulus Beledöglü** *

Vaktin birinde bir Ahmedi Gahraman varmış. Bu gahramanın yedi devi varmış. Bu devlerden altısı sağlam, bir tanesi topalmış. Ahmedi Gahraman hem kendi için, hem de yedi devi doyurmak için ava gider avlanırmış. Yemek yerlerken devler Ahmedi Gahraman'a gadehle içki verirlermiş. Ahmedi Gahraman "Yok bardağından verin" dermiş, bardağını verirlermiş. "Yok küpünün dökün ağzıma" dermiş, öyle yaparlarmış. Devler da "Aman! Biz onu değil, o bizi yeycek" diye gorkarlarmış.

Ahmedi Gahraman yeyip içip şükrettikten sonra gene ava gidermiş. Gene bir gün

avdayken bir gıccagız bulur alır getirir. Devler şaşar galır. Yeyip içtikten sonra Ahmedi Gahraman,

- "Ben ava gidiyorum, bu gıccagızı yıkayın. Temizleyip, giydirin. Hiçbir şey da söylemeyin" deyip ava gitmiş. Avdan gelince bir da ne görsün, gıccagız oturmuş ağılar.

Ahmedi Gahraman:

- "Ne var ya gızım da ağlan?" diye sormuş.

Gız :

- "Aha beni yıkarlarken o buramı, öbürü buramı yeycek diye devlerin konuştuğlarını duydum" demiş.

Ahmedi Gahraman demek böyle deyip altı

* HAS-DER Yönetim Kurulu ve
Araştırma Kolu Üyesi. İşletmeci.

devi kesmiş. Topal devi bırakmış.

- "Galacan bunuyunan. Bu topaldır sana birşey yapmaz. Ben ava gidiyorum." deyip kaçmış.

O geçdikten sonra topal dev kızın elini ayağını girip götürür bir kör guyuya atar. Gendi da geçer gaybolur. Gıcçağız güyada inler, ağlarmış. Ahmedî Gahraman da oralarda avlanırmış ki bir inilti duymuş. Eğilmiş gulak vermiş.

- "İn misin cin misin" diye sormuş.

Gız:

- "Ne inim neda cinim. Benda senin gibi bir ademim" demiş.

Ahmedî Gahraman:

- "Tamam dur da seni gurtaracağım" deyip yola çıkmış. Bakmış karşısında bir oduncu gelir.

- "Be dayı ipini bana verirmin?" diye sormuş.

Oduncu:

- "Yörü oğlum işine da benim yedi dane çocuğ evde aç bekler. Ben bu odunları satacağım da ekmeğ alayım" demiş.

Ahmedî Gahraman çıkarıp adama iki elek altın vermiş ipi almış.

- "Bu ipi dut eneyim guyuya da güyada biri var guyudan çıkarayım" demiş oduncuya. Oduncu ipi dutar, guyuya ener bir da bakar ki gendi gızı. Gızın elini ayağını onarır. Masal ya bu gız evelisinden daha iyi olur.

Gız:

- "Sen çık, beni sen çek, eğer oduncuya bırakırsan beni alır geçer" der.

Ahmedî Gahraman:

- "Yok ben ona iki elek altın verdim yoksa kaçacak" der.

Ana oduncu gıcçağızı aldığı gibi geçer. Ahmedî Gahraman yavaş yavaş guyudan çı-

kar. Baksa gız yok. Bakınır bakınır kimse yok. Az gider uz gider, sonunda bir çoban çıkar karşısına.

Ahmedî Gahraman:

- "Bir şeyim yok yeyim. Senin varsa ver bana" der.

Çoban:

- "Vallahi şimdi yedim da daneleri buracığa döğdüm".

Ahmedî Gahraman daneleri yeyip allahına şükretmiş. Sonra çobana;

- "Buralarda bir oduncuynan, gız gördün mü?" diye sormuş.

Çoban da:

- "Vallahi görmedim" demiş. Ahmedî Gahraman yoluna devam etmiş. Karşısına bu defa bir yapıcı çıkmış. Aynı vakayı ona da sormuş. O da görmedim demiş. Bu defa bir çiftçi bulmuş. Ona da sormuş.

Çiftçi:

- "Şu tarafa bir kızınan oduncu giderken gördüm" demiş. Ahmedî Gahraman o tarafa doğru gitmiş. Bir harnibin altına yorulup yatmış. Baksa ki guşlar ciyak ciyak bağıırır. Baksa ki bir ejderha guşları yeyecek. Allah bir deyip ejderhaya bir vurmuş, ejderha parça parça olmuş. Tekrar yatmış. Derken guşların annesi gelmiş Ahmedî Gahramanı parçalamaya ama yavrulara Allah'tan dil gelmiş.

- "O bizi ejderhadan gurtardı. Baş ejderha ne oldu?" demişler. O zaman ana guş iki ganadını açıp Ahmedî Gahramana golge yapmış ve sormuş:

- "Dile benden ne dilerse?"

Ahmedî Gahraman:

- "Ne dileyim senin gibi bir hayvandan" demiş.

Guş

- "Ne dilerse dile yaparım" demiş. Ahmedî Gahraman başından geçeni guşa an-

latmış.

Guş:

- "Tamam sen kırk dane davar al, etini bir tarafına, bir tarafına da su dolu derilerini koy. Sen da ortaya otur. Hak deyince suyu huk deyince eti ver". demiş. Ahmedî Gahraman guşun dediğini yapmış. Hak deyince suyu huk deyince eti vermiş. Oduncunun yerine az gala huk demiş bakmış et yok. Baldırından kesip guşa vermiş.

Guş yere enınca:

- "Hade en oğlum. Seni göreyim dünya gözüynan da sen yerine ben yerime" demiş. Ahmedî Gahraman'ı endirince guş dilinin altında sakladığı Ahmedî Gahramanın baldırını yerine yapıştırmış.

- "Oğlum bu yolu dutacan. İki koç garşıya gelecek. Al gara başlı koça atılırsan yedi gat yer altına, sürmeliye atılırsan seni dünyaya çıkaracak" demiş. Ahmedî Gahraman perende almış al gara başlı koça binmiş yedi gat yer altına atmış kendini. O da gitmiş verane bir evin gölgesine yatmış. Baksa ki bir giz gelmiş gelin gibi süslü, bir da sini başında yemeg dolu.

Ahmedî Gahraman:

- "Nere gizim" demiş.

Giz:

- "Ne sen sor ne ben söyleyim dayı. Buraşda sunun başında bir ejderha var. Hem beni hem da bu yiyecekleri yeyp bize su verecek. Her hafta bir giz, bir sini da yeycek veririk ona" demiş.

Ahmedî Gahraman:

- "Bana ver o yemekleri da ben onun hakından gelirim" demiş.

Giz:

- "Ya öldüremessan da babam bana gizar" demiş.

Ahmedî Gahraman:

- "Öldüremeycem? Gel gidelim beraber" diyerek gizı inandırmış ve yemekleri yemiş. Sonra gizınan ejderhanın yanına gitmişler. Ahmedî Gahraman Allah bir deyip ejderhaya bir vurmuş. Ejderhanın her parçası bir ovaya dağılmış. Sular tüm evlere hovlamış. (akmış) Gizcağız elini ejderhanın ganına bulayıp Ahmedî Gahramanın arkasına sürmüş. Giz eve dönünce babası:

- "Ne gizim sular eve hovladı da sen yine geldin". Giz da olanları babasına anlatmış.

Baba:

- "Oğlanı tanırmıyığ ya?" demiş.

Giz:

- "Tanırım ya beş barmağıma gana bulayıp arkasına sürdüm" demiş. Oğlanı arayıp bulmuş.

Baba:

- "Gel sana bütün malımı, hem da gizımı vereyim." demiş.

Ahmedî Gahraman:

- "Yok. Sağ olun. Bana bir oduncu var, onun evini gösterin" demiş.

Baba:

- "Onun oğlunun bugün düğünü var" demiş. Ve ona düğünün yerini göstermiş. Ahmedî Gahraman düğün yerinde oduncu ve oğlunyar gavgaya dutuşup onları öldürmüş. Gendi gizını gidip bulmuş ki giz zehir bulmuş içecek. Ahmedî Gahramanı görünce gıcağız çok sevinmiş. Ahmedî Gahraman kırk gün kırk gece düğün yapıp gizınan evlenmiş. Ben da düğünden bir okka banana al dim size getireyim diye, garşıma bir gur bağa çıgdi:

- "Vrak vrak" dedi. Ben da annadım "Bırak, bırak" bıragdım da geldim.

Kaynak:

Adı Soyadı: Fatma Arif
Doğum Yılı: 1911
Doğum Yeri: Serdarlı (Çatoz- Mağusa)
İkametgah: Yenişehir-Lefkoşa

Berutgâna (Ballı Börek)

Nilgün Çolakoğlu *

Abdurrahman dayı ilkokul 4.sınıftan ayrılıp bir Rumun yanında çırak olarak sandalyeciliğe başlamış, 16-17 yaşına kadar devam etmiş. Kalfa olunca Türk tarafında dükkan açmak istemiş, imkansızlıklar yüzünden açamamış ve börekçiliğe başlamış.

O zaman yani 1940'lı yıllarda Beyrut'tan Kıbrıs'a Yunanlı göçmenler gelirmiş, bu göçmenlere Brosiya derlermiş. Yunanlı'nın biri, asıl adı Berutgâna olan bu böreği Beyrut'ta öğrenmiş, yani böreğin ana yurdu Beyrut imiş. Abdurrahman dayı bu Yunanlı'nın evine sık sık gidermiş ve bu böreği kendi kendine günlerce görerek öğrenmiş.

Börekçiliğe 1943 yılında başlamış ve 40 yıl devam etmiş. Sabaha yakın saat 3 veya 4'te allece kalkarlarmış ve börekleri hazırlarlarmış. Kimi yüzlerce hamuru açar, kimi hazırlar, kimi kızartır, kimi de şerbete batırırmış. Sabah olunca da Abdurrahman dayı camdan yapılmış sandığını bisikletinin önüne koyar ve yola koyulmuş. Okullara verirmiş, sokaklarda ve evde satarmış. 40 yıl önce satarken:

-- İkilie (iki kuruşa) bir tane gelin yeylim birer tane ballıdır ballııı.... diye bağırırmış.

Bu gece gündüz uğraş, günde bin kadar olmak üzere yıllarca devam etmiş ve bu yıllar içinde tam beş çocuk yetiştirmiş, büyütmüş, okutmuş ve evlendirmiş. Sonunda yağın kokusundan ve dumanından sıhhati bozulmuş ve altmış yaşında kendi kendini emekliye ayırmış. Karı-koca bu işe ortak olarak başlamışlar ve kendi kendilerine primlerini yatırıp şimdide emekli maaşı alıyorlarmış.

Böreğin yapılışı: Hamur hazırlanır ve bekletilir. Ceviz büyüklüğünde kesilen hamur normal tabak büyüklüğünde açılır. Arasına bahar konur ve ortasından katlanıp yarım daire haline getirilir. Sonrada bol yağda pembeleşinceye kadar kızartılır ve şerbete atılır. Şerbetin kıvamı, tırnaktan ancak damlayacak şekilde olur.

Kaynak:

Adı Soyadı : Abdurrahman Yusuf Şenol
Yaş : 63
İkametgâh : Lefkoşa
Mesleği : Ballı Börekçi

* Ev Hanımı

Çocuk Oyunları

Erdiğ Akılın *

Oyunlar çocukların ve daha az ölçüde büyüklerin herhangi bir ümitin çabası- nı ya da başka çeşitten bir hizmeti zorunlu kılmadan, sadece eğlenme yolu ile dinlenmelerini sağlayan eylemlerdir.

Oyun, çocuğun yemek yemesi, uyuması, okudave evde ders saatleri dışında he- men hemen bütün yaşamını kapsar. Ço- cuğun oyunu, bu kadar geniş anlamı ile çocuk psikolojisinin konusudur. Halk- bilimi oyunu bu kadar geniş bir çerçeve içerisinde inceleyemez. Aneak "Halkbi- limi geleneklerin oluşum ve dönüşümleri- ni konu edindiğine" göre geçmişte ve günümüzde bilinen tüm oyunlarımızı ka- leme almak geleceğe ışık tutmak açısın- dan gereklidir inancındayım. Oyunla- rımıza geçmeden önce CAILLOIS'in tanım- lama ve kümeleme denemesinden söz et- mek isterim. CAILLOIS, oyuncuların tadmak istedikleri başarı ve coşku duy- gularını sağlamak için seçtikleri dav- ranışları, oynamayı şartlandıran ilke- leri dört büyük bölüme ayırır:

1- AGON: Yarışma, savaşma gerektiren oyunları kapsar; bunlar sporda olduğu gibi vücut gücüne yada damâ, satranç gibi oyunlarda olduğu gibi zaka gücüne dayanır.

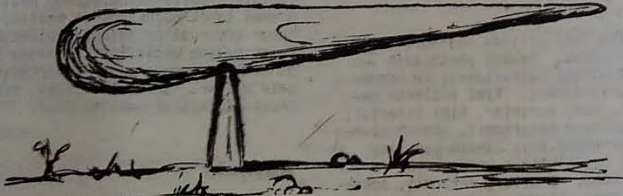
2- ALEA: Kadero, talihe, rastlantıya dayanan oyunları kapsar. Kumar, fal- gibi.

3- MIMICRY: Taklit, gösteri öğelerini kapsayan seyirlik oyunlarıdır. Tiyat- ro, orta oyunu gibi.

4- ILINX: İnsanın başını döndüren ve bu yoldan onu sevindiren, coşturan ona ürperti ve zevk tattıran eğlenceleri kapsar. Salıncak, döner dolap gibi.

Bu dört büyük kategoriye giren her oyun PAIDIA ve LUDUS diye isimlendirilen iki niteleyici öge ile özellik kazanır. Paidialı oyunlardan Luduslu oyunlara doğru, düzensizlikten kurallıya, birey- likten topluluğa ve yarışmalığa doğru.

GICIRDAK

İlk olarak eskilerin çok sevdiği bir oyundan söz etmek istiyorum. 1940'lı

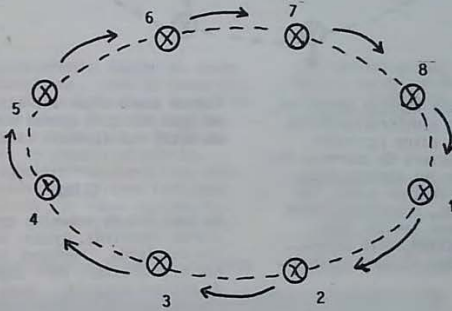
yıllarda oynanan bu oyuna günümüzde rastlama olanağı yok. "GICIRDAK" diye isimlendirilen bu oyun özellikle bay- ramlarda kurulan bayram yerlerinde oy- nanırdı. Köylerde, harman zamanları harman yerlerinde de oynanan bu oyun, kızlar veya erkekler arasında veya ka- rışık olarak oynanırdı.

* HAS-DER üyesi. Kimya mühendisi

Kalın kısma üç dört kişi asılır, ince kısma ise bir kişi asılırdı. Kalın kısımdaki oyuncular merteğin üzerine yatarak veya yaslanarak yere doğru bastırırlar, aynı zamanda ayaklarını kullanarak bir tur dönerler. İnce kısmın uçundaki, oyundan esas zevki tadan kişi ise ayak uçlarıyla yerden hız alarak havalandıktan sonra havada bir tur döner-

di. Daha sonra ince kısımdaki oyuncu kalın kısımdakilerden biriyle yer değiştirir, sırayla her oyuncu ince kısma geçip oyunun zevkini tadardı. Üstteki merteğin oyuk kısmına kömür ve gazyağı konurdu. Bunlar oyun esnasında periyodik olarak hoş bir "gıcırta" çıkmasını sağlardı. Oyunun adı da bundan kaynaklanır.

BİBER OYUNU

Bu oyun kızlar arasında oynanırdı. oyuncular bir daire kurup otururlardı.

Dairedeki 1 numaralı oyuncu yanındaki 2 numaralı oyuncuya seslenirdi: "Giz göm-şu duydu noldu? Bizim biber bu kadar oldu." (2 numaralı oyuncuya biberin parmak kadar olduğunu gösterirdi.)

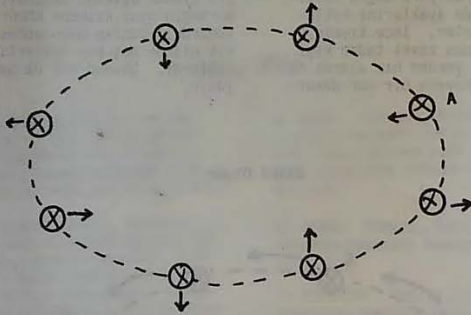
Sırayla 2 numaralı oyuncu 3 numaralıya, 3 numaralı oyuncu 4 numaralıya, 4 numaralı 5 numaralıya ve bu şekilde son oyuncu olan 8 numaralı oyuncu ilk konuşan 1 numaralı oyuncuya aynı şeyi tekrar söylerlerdi. Ancak herkes yanına kine söylerken biberin büyüklüğünü biraz abartarak söylerdi. Oyuncuların

biberin büyüklüğüyle ilgili söylediği cümlelere sırasıyla birkaç örnek verelim:

- "Biber dirsek kadar oldu".
- "Biber gol verdi" (kol kadar oldu)
- "Biber bel verdi" (yerden bele kadar olan yükseklik kadar oldu).
- "Biber boy verdi" (boy kadar oldu).

Biberin boyu birinci oyuncuda en küçüktü, sonuncu oyuncuda en büyüğe erişir. Bu oyundan da anlaşılacağı üzere halkımız arasında dedikodunun yeri büyüktür. Aynı zamanda "Pireyi deve etme" sözünün doğruluğu da kanıtlanabilir.

SÜT BİŞİDİ Mİ? GADINCİK İŞİDİ Mİ?

Bu oyun kızlı erkekli karışık oynanırdı. Oyuncular bir daire oluşturlardı. Tek numaraların yüzleri daire içerisine, çift numaraların yüzleri de dairenin dışına bakardı. Oyun iki kişinin karşılıklı konuşmaları şeklinde geçer, tekerlemelerin sonunda, hengamenin doruk noktasında keman sesi taklidi olan "CİYİ CİYAM, CİYİ CİYAM, CİYİ CİYAM..." herkes, hep bir ağızdan söylerdi.

Oyuna dairedeki herhangi iki kişi başlardı.

A- Verdiğim kütük yandı mı?

B- Yandı

A- Verdiğim süt bişdi mi?

B- Bişdi

A- Gadincik işdi mi?

B- İşdi

A- Hangi hanımın düğünü?

B- Ayşanımın düğünü

Hep beraber keman sesi (düğündeki eğlenmeyi taklit için) çıkarılır, bu şekilde çocuklar eğlenirdi.

"CİYİ CİYAM - CİYİ CİYAM - CİYİ CİYAM
CİYİ CİYAM - CİYİ CİYAM - CİYİ CİYAM"

Bundan sonra diğer iki kişi sırayı alır ve oyun her çift oyunun konuşma bölümünde aktif rol alıncaya kadar sürerdi.

ÇİTÖZ

Bu oyun kız ve erkekler arasında karışık olarak oynanırdı. Oyunun başında bir daire kurulurdu. Herhangi iki kişi dairenin dışına çıkar, biri diğerinin peşinde koşmaya başlardı. Önde koşan, arkasındakinden kaçan kişi yorulduğu anda durur ve dairedeki kendisine en yakın olan kişiyi tutup dışarı çekerdi. Kendisi daireden çıkardığı kişinin yerine oturur, daireden çıkan ise dairenin dışına kalan diğer kişinin peşinde koşmaya başlardı. Önde koşan kişi yorulunca bir diğerini dışarıya çeker, bu şekilde herkes dairenin dışına çıkıp bir diğerinin peşinde koşardı. Oyunda böyle sürüp giderdi.

Kaynak:

Adı Soyadı : Tuncay Yılsever
Yaş : 40
İkametgâh : Aynagofo
Meslek : Otobüs Şoförü

Adı Soyadı :
Yaş : 60
İkametgâh : Aynagofo
Meslek : Kahveci

Adı Soyadı : Pembe Gülpınar
Yaş : 75
İkametgâh : Aynagofo
Meslek : Ev Hanımı

Haberler

Hikmi Vudak*

Niğde 4. Milletlerarası Kültür ve Sanat Şenliği'ne katılındı. Şenliğe davet edilen Derneğimizin Halk Oyunları Ekibi, 19-22 Haziran tarihleri arasında festival etkinliklerine katılmıştır. Festivale katılan yerli ve yabancı ekiplerle, özellikle Yugoslavyanın özerk Türk bölgesi olan Kosova'nın Prizren kentinden gelen Türk ekibi ile yakın dostluk kurulmuş, bilgi alışverişinde bulunulmuştur.

Turistler için düzenlenen gecede bir ekip

ile oyunlarımızdan örnekler sunuldu. 6-Ağustos tarihinde Rebeca otelde turistlere yönelik düzenlenen gösteride ekibimiz beğeni topladı.

Güzelyurt'ta düzenlenen geceye katılındı. Üniversite Temsilciler Konseyi (ÜTK) tarafından düzenlenen I. Gençlik Festivali etkinlikleri içerisinde 14 Ağustos gecesi düzenlenmiş olan geceye Halk Oyunları Ekibimiz bir gösteri sundu.

Niğde 4. Milletlerarası Kültür ve Sanat Şenliğine katılan Derneğimiz Şenlik açılış töreninde gösterisini sunarken.

* HAS-DER Disiplin Kurulu Başkanı.

Nişde 4. Milletlerarası Kültür ve Sanat Şenliğine katılan Yugoslavya'nın Prizren Kentinden gelen "Doğru Yol" derneğinin Halk Oyunları Ekibi.

GİRNE SANAT DERNEĞİ Kültür Gecesi düzenledi. 1987 yılı etkinlikleri çerçevesinde 11 Ağustos akşamı Girne Kalesinde yer alan gecede yerel sünnet geleneklerimizi anlatan Sünnet oyunu ile Çocuk ve büyük ekipler halk dansları gösterileri sundu.

AKINCILAR FOLKLOR EKİBİ Spastikler yararına gece düzenlendi. Oluşum halinde bulunan Akıncılar Folklor Ekibi ilk etkinliğini 31 Temmuz Cuma akşamı gerçekleştirdi. Tiyatro ve halk danslarımızdan örnekler sunan ekip köy halkının be-

ğenisini kazandı. Ayrıca 19 Ağustos akşamı ÜTK tarafından düzenlenen gecede Akdoğan'da yer alan etkinliklere halk dansları ekibi ile katıldı.

GÜZELYURT SANAT DERNEĞİ 2 Ağustos gecesi Güzelyurt'ta atışma, skeç ve halk oyunlarından örnekler sundular. 14 Ağustos'da ise Soli'de de bu etkinliklerini sergilediler. 17 Ağustos'da ise Güzelyurt'ta halkın büyük ilgisini çeken "Ermişliğin Ezgisi" adlı tiyatro gösterisine devam eden ekip, 19 Ağustos'da Soli'de ÜTK tarafından düzenlenen gecede Kıbrıs Türk Halk Danslarımızı sergilediler.

Güzelyurt Sanat Derneği bir gösterisinde Halk Danslarımızdan örnekler sunarken

BU DERGİNİN ÇIKMASINDA MADDİ KATKILARDA BULUNAN AŞAĞIDAKİ KİŞİ VE KURULUŞLARA DERNEĞİMİZ ADINA İÇTENLİKLE TEŞEKKÜR EDERİZ:

ATLAS DOĞON SALONU

İNCE GÖMRÜKLEME

LEMAN LTD

ANIL SPOR

İŞİL REKLAM

MUSTAFA DANDELEN LTD

İNCE ELEKTRONİK

TOP SHOP

AFOT LTD

TASARIM, ÇAĞDAŞ MÜHENDİSLİK BÜROSU

